

ΠΡΟΣΦΟΡΑ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΕΠΙΓΕΝΟΜΕΝΑΣ ΓΕΝΕΑΣ

ΤΟ
ΜΕΓΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΣΠΥΡ. ΚΑΙ ΚΩΝΣΤ. Α. ΒΟΒΟΛΙΝΗ

ΟΙ ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ ΒΙΟΙ



ΕΡΓΟΝ ΑΛΗΘΩΣ ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΣ

Θλως δὲ καλὰ νόμιζε ὕψη καὶ ἀληθινὰ τὰ
διὰ παντὸς ἀρέσκοντα τοῖς πᾶσιν· ὅταν γὰρ
τοῖς ἀπὸ διαφορῶν ἐπιτηδευμάτων, βίων, ζή-
λων, ἡλικιῶν ἔν τι καὶ ταῦτὸν ἅμα περὶ τῶν
οὐτῶν πᾶσι δοκεῖ, τόθ' ἢ ἐξ ἀσυμφώνων ὡς
κρίσις καὶ συγκατάθεσις τὴν ἐπὶ τῷ θαυμαζομέ-
νῳ πίστιν ἰσχυρὰν λαμβάνει καὶ ἀναμφίλεκτον».

Ἐκ τῆς Ἐπιτομῆς [Διονυσίου ἢ Λογγίνου] «Περὶ
ὄψεως» (7,4).

Η αποκάλυψις, ανάδειξις καὶ προβολὴ τῶν δημιουργικῶν φυσιογνωμιῶν καὶ τῶν μεγάλων ἐπιτεύξεων τοῦ Νεωτάτου Ἑλληνικοῦ ἀποτελεῖ σήμερον ἀνάγκην αὐτόχρονην ἔθνικην. Τὸ μοναδικὸν εἰς τὴν παγκόσμιον βιβλιογραφίαν **ΜΕΓΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ** τῶν ἀδελφῶν, κυρίου Σπύρου καὶ Κωνσταντίνου Ἀντ. Βοβολίνη, ἐκπληροῖ τὸν ὑψηλὸν αὐτὸν σκοπὸν κατὰ τρόπον πανθομολογουμένως τέλειον.

Ἰδοῦ, διατί, Ὁμιλος Φίλων, ἀπεφάνισε νὰ προβῆ εἰς τὴν ἐκδόσιν τοῦ παρόντος ἀπανθίσματος κρίσεων περὶ τοῦ μνημειώδους αὐτοῦ Ἔργου. Εἶναι αὐτονόητον, ὅτι οἱ Ἐκδῶται αὐτοῦ, τελούντες ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἐνδοιασμῶν ἀπορρεόντων ἀπὸ τὴν θέλησιν ἀποφυγῆς πάσης περιαντολογίας, θὰ ἔκρυπτον τὴν λυχνίαν ὑπὸ τὸν μόδιον, διὰ νὰ προλάβουν οὕτω καὶ τὸν πάντη ἀβάσιμον ἔστω φόρον αὐτοπροβολῆς τοῦ ἄθλου τῶν.

Ὁδὴ ἤττον, τὸ **ΜΕΓΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ** ἀνῆκει μὲν εἰς αὐτούς, οἵτινες μὲ τόσον μόχθον, ἀγάπην καὶ σοφίαν τὸ ἐπλαστούργησαν καὶ τὸ συνεχίζουσιν, ἀλλ' εἶναι ἐν ταῦτῳ καὶ κτήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐφ' ὅσον, προαιρέσει τε καὶ φύσει, ἀποτελεῖ προσφορὰν πρὸς τὸ Ἔθνος ἀπαράβλητον.

Πιστεύομεν μετ' ἐπιγνώσεως, ὅτι τὸ Ἔργον τοῦτο πρέπει ἀπαρατήτως νὰ διαδοθῆ εἰς τὸν εὐρύτερον δυνατὸν κύκλον Ἑλλήνων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ὁμογενείας, ἀκόμη καὶ μεταξὺ τῆς χορείας τῶν πάσης ἐθνικότητος Ἑλληνιστῶν καὶ διὰ τῶν Φιλελλήνων. Κάθε ἑλληνικὴ βιβλιοθήκη καὶ κάθε ἑλληνικὸ σπῆτι, κάθε ἑλληνικὴ ἐπιχείρησις καὶ κάθε ἑλληνικὸν σχολεῖον, γραφεῖον, πλοῖον, ὑπηρεσία ἢ ὀργανισμὸς, πρέπει νὰ ἔχη εἰς τὴν θέσιν τιμῆς, κοντὰ εἰς τὸ Ἐδαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, (διότι καὶ ἐδῶ περὶ Ἐδαγγελίου ἐθνικοῦ πρόκειται), τὸ **ΜΕΓΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ** τῶν ἀδελφῶν Βοβολίνη.

Πᾶς τις δικαιοῦται (ἡμεῖς θὰ ἐλέγομεν : «ὑποχρεοῦται») νὰ διερωτηθῆ ἢ νὰ ἐρωτήσῃ : —«Γιατί εἶναι ἀπαραίτητον τὸ Ἔργον αὐτό» ;

Ἡ ἀπόκρισις δίδεται διὰ τῆς ὑπευθύνου γραφίδος πλειάδος κορυφαίων, διαπρεπῶν καὶ διακεκρωμένων προσωπικότητων τοῦ ἐπιστημονικοῦ, πολιτικοῦ, πνευματικοῦ, οικονομικοῦ, δημοσιογραφικοῦ κ.λ. κόσμου τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἀνα χειρας τομιδίου (τεῦχος τὸ ἐπιπρογραμματίσαμεν καὶ ἀπεδείχθη —πρὸς χαρὰν μας—πραγματικὸν βιβλίον !).

Καλοῦμεν τὸν ἀναγνώστην νὰ τὸ φυλλομετρήσῃ καὶ νὰ ἐντροφήσῃ εἰς τὰς κρίσεις καὶ γνώμας τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας τοῦ Τόπου καὶ τοῦ Τύπου. Εἶναι τόσον ἐμπεριστατωμένα ὅσον καὶ ἐνθουσιώδεις : τόσον ἀθρόμητοι ὅσον καὶ λεπτολόγως ἐσταθμισμένα : τόσον πλούσιοι ὅσον καὶ πραγματικῶς διαφωτιστικά.

Ταῦτα, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἡγεσίαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὸ Μέγα Ἔργον τοὺς προσδοκωμένους ἀγλαοὺς καρποὺς χρειάζεται καὶ τὴν λαϊκὴν θεμελίωσιν. Ὅπως μὲ τόσην διαύγειαν ἀναπτύσσει ὁ ἰδιοφθῆς συγγραφεὺς τοῦ «Περὶ ὕψους» ἀριστουργήματος εἰς τὸ προτιθέμενον ἀπόσπασμα, ἢ κατὰ συρροὴν ἀναγνώρισις, προερχομένη ἀπὸ τὰς διαφορωτέρας τῶν κατευθύνσεων, ἰσχυροποιεῖ καὶ καθιστᾷ ἀκλόνητον τὴν πίστιν ἐπὶ τὸ θαυμαζόμενον ἔργον — ἐνταῦθα, τὸ **ΜΕΓΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ**.

Ἐδῶ ἀκριβῶς πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ τὸ κίνητρον τῆς πρωτοβουλίας μας, νὰ ἐκδώσωμεν συγκεκρωμένας ἐνταῦθα, ἡμεῖς, οἱ τρίτοι, τὰς ἐν λόγῳ κρίσεις.

Ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ ἀπὸ ὅλους νοητὸν, ὅτι σήμερον, εἰς τὴν μεταβατικὴν ἐποχὴν μας, τὰ ὄλκιμα σύννορα καταπίπτουν καὶ ἀφήνουν προοδευτικῶς νὰ προβάλλεται μὲ αἰξουσαν πληρότητα ἢ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ, ἢ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ τῶν ἐθνῶν, ἄρα καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τῷ μεταξύ, δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι τὸ ἱστορικὸν προσκίνητον ἔχει ὑπερπληρωθῆ ἀσφυκτικῶς ἀπὸ τὰ συνωστιζόμενα χιλιεκατομύρια τοῦ πληθυσμοῦ λαῶν νέων διὰ τὴν ἱστορίαν, λαῶν, οἱ πλείστοι τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον προσεγγίζουσιν διαστατικῶς καὶ μὲ λανθάνουσαν κάποτε ἐχθρότητα τὸν ἑλληνογενῆ πολιτισμὸν τῆς Ἀσείως. Ὅθεν, ἄπειρα εἶναι τὰ βλέμματα πῶν ἀνήσυχια καὶ περιεργα ἐταστικῶς ἐρευνῶν τὸ ἀποκαλυπτόμενον σχῆμα τῶν ἐθνῶν τῆς ὑπὸ ἐνοποήσων Ἐδράτης. Εἶναι φυσικόν, οἱ νεοφώτιστοι αὐτοὶ νὰ στεροῦνται τῆς προοπτικῆς τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου. Δι' αὐτούς (ὅπως περίπου καὶ διὰ τοὺς δεσμῶτας τῆς στυγνῆς τεχνοκρατικῆς, ὀλιστικῆς νοοτροπίας τῶν καιρῶν μας, ὁποῦδήποτε καὶ ἂν εὐρίσκωνται) ἢ Ἀρχαία καὶ ἢ Μεσαιωνικὴ ἀκόμη Ἑλλάς, εἶναι ἀθέατος, ἄρα ἀνύπαρκτος. Γενεαὶ θὰ παρεέλθουν, ἴσως, ἄχρως οὐ ἢ Παιδεία ἀποκαθάρῃ τελικῶς τὸ βολὸν ὄμμα των ἀπὸ τὴν ἀχλὺν τῆς ἀμαθείας εἴτε ἀπὸ τὴν χρυσὴν κόνιν τοῦ χυδαίου ματεριαλισμοῦ. Λιὰ νὰ ἡμπορέσουν νὰ ἴδουν καθαρά. Καὶ διὰ νὰ κατανοήσουν. Ἀλλ' ἢ ἀμβλωπία, ὡς πρὸς τὸ παρὸν, δὲν ἐμποδίζει τὰς πω-

κνὰς αὐτὰς μάζας νὰ διακρίνουν ἐδκρινέστατα τὰ ἐγγυὲς κείμενα. Ζοῦν ἐντόνωσ εἰς τὸ παρὸν καὶ ἀντιλαμβάνονται σαφῶς τὸ πρόσφατον, τὸ μὴ ἀπώτερον παρελθόν.

Ὡστε, κατὰ κυριολεξίαν, ἐπαναλαμβάνεται πανταχόθεν, ὅτι τὸ ΜΕΓΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ (ΒΟΒΟΛΙΝΗ) εἶναι Ἔργον μνημειώδες καὶ πράγματι ἐθνικόν. Διότι, μόνον ἀπὸ τῶν ἰδικῶν του σελίδων καὶ διὰ μέσου τῆς δημιουργικῆς προσωπικότητος τῶν Πρωτοπόρων Νοελλήρων ἀκτινοβολεῖ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Νεωτάτου καὶ τοῦ Συγχρόνου Ἑλληνικοῦ. Αὐτοῦ, τοῦ ὁποῖου τὸ διαγραφόμενον εἰς τὸν ὁρίζοντα τοῦ μέλλοντος σχῆμα ἀναζητοῦν σήμερον τὰ βλέμματα τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον, κρῖνοντες ἐξ ἀντικειμένου, μᾶτην ἀνεδιφῆσαμεν τὴν Ἑλληνικὴν Γραμματεῖαν διὰ τὴν ἀνεύρεσιν ἰσοδυνάμου εἰς πολυτιμότητα, παρεμφεροῦς δὲ ἔργου. Ἐσταματήσαμεν, φυσικὰ, εἰς τοὺς ὑπερόχους «Παραλλήλους Βίους» τοῦ μεγάλου Πλουτάρχου. Ἄλλ' ἔκτοτε αἰῶνες διέρρησαν. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συνταυτίζεται ὁ ἀρχαῖος πηρσός, ὅσονδήποτε λαμπρός, μετὸν σύγχρονον προβολέα, τὸν καταναγάζοντα τὸν οὐράνιον θόλον; «Ἄμες δὲ γ' ἐσμέν. . .» Διὰ τί οἱ Σπαρτιάται τῆς νεωτέρας ἐκάστοτε γενεᾶς διεκρήρυσον τὴν πίστιν των, ὅτι εἶναι «πολλῶν κάρουες»; Τί τὸ μεμπτόν, ἐὰν καὶ οἱ σύγχρονοι Ἑλληνες στοιχῆσωμεν πρὸς τὸ παράδειγμά των; Ἄλλωστε, εἰς τὸ τωρινόν μεγαλεῖον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐνυπάρχει ὡς προσηπόμενος, ὡς θεμέλιον, ὡς πηρὴν, τὸ ἀσύγκριτον παρελθόν. Ἐπ' αὐτοῦ ἰστάμεθα οἱ σύγχρονοι. Δι' αὐτὸ —κατ' ἀνάγκη— εὐρισκόμεθα ὑψηλότερον ἢ ἄλλοτε. Ἐπὶ τέλους, ἀξιοποιοῦμεν ἐμπειρίαν ἀναριθμητῶν γενεῶν, μετρομένων εἰς χιλιετίαι. Δὲν βλέπομεν, ἀφ' ἑτέρου, λαμπροτέραν ἀπόδειξιν τῆς ἱστορικῆς συνεχείας τοῦ Ἑλληνικοῦ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, ἀπὸ τὴν δημιουργίαν νέων πνευματικῶν τροπαίων, τὰ ὁποῖα π ρ ε π ε ι, κατ' ἀνάγκην ἀδήριτον, νὰ εἶναι ἀνώτερα τῶν παρελθόντων, τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἱστοριογραφίαν, τὴν ὁποῖαν κάθε παρερχομένη γενεὰ ἐμπλουτίζει με νέον ὕλικόν.

Ὅθεν δὲν ἀποτελεῖ τὸ παράπαν ὑπερβολὴν ὁ ἰσχυρισμὸς μας, ὅτι τὸ ΜΕΓΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ, εἶναι :

1. Μοναδικὸν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γραμματεῖαν,
2. Μοναδικὸν εἰς τὴν παγκόσμιον βιβλιογραφίαν,
3. Μοναδικὸν διὰ τὴν πρωτοτυπίαν του (ἢ περιρρέονσα ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς, τεκμηριωμένη διὰ μέσου τῶν πεπραγμένων καὶ τῶν ἰδεῶν τῶν μεγάλων μορφῶν τοῦ Νεωτάτου Ἑλληνικοῦ) εἰς τὴν διεθνή ἱστοριογραφίαν.

Μόλις συνεπληρώθη ὁ πέμπτος ἀπὸ τούτων τόμοις (ὠλοκληρωθείσης τῆς πρώτης σειρᾶς), οἱ ὁποῖοι σχηματίζουν ἤδη μίαν ἀρτίαν καὶ πολυτίμον βιβλιοθήκην. Εἶναι τόμοι ὠραῖοι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ ἐπιβλητικοὶ κατ' ὄγκον. Ἡ ταξινόμησις τῶν λημμάτων καὶ τῆς ὕλης γενικῶς, εἶναι τόσον τελεία, τὸ σύστημα συγγραφῆς τόσον ἀπλοῦν καὶ εἰρηστικόν, τὰ εὑρητήρια τόσον λεπτομερῆ, πλοῦσια καὶ εὐληπτα, ὥστε ὁ ἀναγνώστης εἶναι εἰς θέσιν νὰ διαβάξῃ κάθε φορὰν ὄτι, ἰδιαίτερός ἢ συμπτωματικῶς ἀκόμη τοῦ ἀρέσει. Μία ὀλόκληρος ἐποχὴ, με ἀγνώστους καὶ παλλομένας ἀπὸ ζωῆν λεπτομερείαις θὰ ζωντανεύῃ ἀμέσως ἐνώπιόν του, φωτιζομένη ἀπλῆτως ἀπὸ τῶν πολυεδρῶν ἀδάμαντα τῆς βιογραφουμένης προσωπικότητος, οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὕτη. Τὸ ἀνάγνωσμα, πέραν τῆς πολλαπλῆς ἀξίας του, εἶναι συναρπαστικώτερον καὶ ἀπὸ τὸ καλλίτερον ἰστόρημα —κάτι τὸ ἀπεριγράπτως γοητευτικόν.





ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΚΡΙΣΕΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ
ΔΙΑ ΤΟ
ΜΕΓΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

ΤΟ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ
ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ὁ τε, τὴν 22 Ἰανουαρίου/3 Φεβρουαρίου 1830, ὑπεγράφετο ἐν Λονδίῳ, ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσίας, τὸ ἱστορικὸν πρωτόκολλον, τὸ διακηρῦσσον ὅτι: «ἡ Ἑλλάς θέλει σχηματίσει ἐν Κράτος ἀνεξάρτητον καὶ θέλει χαίρει ὅλα τὰ δίκαια, πολιτικά, διοικητικὰ καὶ ἐμπορικά, τὰ προσπεφυκότα εἰς ἐντελῆ ἀνεξαρτησίαν», ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν ἐνεφάνιζεν ἡ χώρα, ἦτο εἰκὼν ἐρημώσεως καὶ ἀφανισμοῦ. Ἀμυδράν, μόνον, ἰδέαν τῆς καταστάσεως ἐκείνης ἀποκτᾶ τις, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἀποσπασμάτων ἐπιστολῶν ἢ ὑπομνημάτων, ὀφειλομένων εἰς τὸν ἄνδρα, ὅστις ἐκλήθη νὰ διαπλάσῃ ἐκ τοῦ χάους μίαν νέαν μορφήν, νὰ συγκροτήσῃ ἐκ τοῦ μηδενός, τὴν μεταπελευθερωτικὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, τοῦ ὁποίου, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐδραιούται καὶ στηρίζεται ὁ τίτλος ὡς τοῦ θεμελιωτοῦ τοῦ νεωτέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους, περιέγραφεν, ἐν τῇ ἀπὸ 4 Αὐγούστου 1827 ἐπιστολῇ του, πρὸς τὸν ἐν Βαϊμάρῃ στενὸν φίλον του Στάϊν, τὸ τραχὺ ἔργον, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἀναλάβῃ «ἐν μέσῳ ἐνδείας φοβερᾶς καὶ συμφορῶν ἀναριθμητῶν, ἐν μέσῳ λαοῦ πεινῶντος καὶ ὑπὸ τῆς κακοδαιμονίας μαστιζομένου, ὑπὸ τῆς ὀθωμανικῆς δὲ ρομφαίας ἀπειλουμένου μέχρι τελείας καταστροφῆς». Τὴν αὐτὴν εἰκόνα ἀπέδιδεν, ἐν τῷ ἐπιδοθέντι ἐν Λονδίῳ, πρὸς τὰ τρία Ἀνακτοβούλια τῶν ὑπογραψασῶν τὴν σύμβασιν τῆς 24/6 Ἰουλίου 1827 δυνάμειν, ὑπομνήματί του, τῆς 31 Αὐγούστου 1827: «Αἱ κῶμαι, τὰ χωρία καὶ αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος κατεστράφησαν καὶ κατήντησαν ἐρείπια καὶ ἐρημίαι· ἄλλο δὲν ἔμεινεν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς, εἰμὴ, ὁ ἀρχαῖος χαρακτήρ αὐτῶν καὶ ἡ ὁμόφωνος καὶ ἀμετάθετος ἀπόφασίς των, νὰ μὴ ὑποκύψωσιν εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ Τούρκου ἢ ἄλλου τινὸς ξένου» καίπερ «ὄλως γυμνοὶ καὶ ἄποροι ὄντες». Ἔτερον ὑπόμνημα, συνταχθὲν ἐν Πόρῳ καὶ ἐπιδοθὲν πρὸς τοὺς ἐκεῖ διπλωματικούς ἀντιπροσώπους τῶν τριῶν δυνάμειν, τὴν 30 Ὀκτωβρίου/11 Νοεμβρίου 1828, τὰ αὐτὰ διαλαμ-

βάνει. Ἡ Ἑλλάς, συνεχίζουσα ἀδιαλείπτως τὸν ὑπέρτατον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα, εἶχεν ἀποβῆ «τόπος τὸ πλεῖστον ἔρημος, τὸν ὁποῖον, μακρὰ σειρὰ δυστυχῶν, κατέστησε σχεδὸν ἄγονον».

Πέραν ὅμως τῶν στυγνῶν τούτων διαπιστώσεων, ὁ πρῶτος Κυβερνήτης ἀνεδεικνύετο, ἐν μέσῳ τοῦ σκότους ἐκείνου, καὶ ὀραματιστῆς μέγας. Γνωρίζων τὸ ἀκατάβλητον τῆς φυλῆς μας καὶ «τὸ εὐπροβίβαστον τοῦ Λαοῦ», μετ' ἀκάμπτου πίστεως ἠτένιζε πρὸς τὸ μέλλον. Ἦτο βέβαιος ὅτι, καλῶς καθοδηγούμενον, «θὰ ἀνακαλύψῃ τὸ Ἔθνος τοὺς κεκρυμμένους πόρους του», τὸν «κρυπτὸν καὶ μέγαν πλοῦτον τῆς Ἑλλάδος».

Ἡ ἔννοια τῶν κεκρυμμένων πόρων, τοῦ κρυπτοῦ καὶ μεγάλου πλούτου τῆς Ἑλλάδος, ἦτο πραγματικὴ καὶ μεταφορικὴ. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας δὲν ἀνεφέρετο μόνον εἰς τὸν φυσικὸν πλοῦτον τῆς χώρας, εἰς τὸν πλοῦτον τοῦ ὑπεδάφους ἢ τοῦ ἐδάφους. Ἀνεφέρετο πρωτίστως εἰς τὸν ἀστάθμητον, ἀλλὰ βέβαιον, πλοῦτον, τῆς συστάσεως αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀνθρωπίνου πληρώματος τῆς Χώρας. Πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους τοὺς Ἕλληνας προσέβλεπε μετὰ πίστεως καὶ ἡ σύστασις τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἡ μυστικὴ πηγὴ τῆς αἰσιοδοξίας του.

Τὰ ἀκολουθήσαντα ἔκτοτε, ἐδικαίωσαν, ὄντως, καὶ τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας τὰ τολμηρότερα ὄνειρα καὶ τὰς προφητικὰς προσδοκίας τοῦ πρώτου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Ὅ,τι περιοδικῶς, κατὰ τὴν ἐν τῇ δραματικῇ διαδρομῇ τῶν ἑκατονταετιῶν καὶ τῶν χιλιετιῶν, πολλάκις ἐπανελήφθη, ὡς ἑλληνικὸν θαῦμα, δὲν ἐβράδυνε νὰ συντελεσθῇ καὶ μετὰ τὴν διακήρυξιν τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας.

Ἀπὸ τὴν τέφραν τῶν ἐρειπίων, τὰ ὁποῖα παρέλαβον οἱ ἐπιζήσαντες τῆς μακρᾶς καὶ πεισματώδους πάλης Ἕλληνες, ἀνέθαλε, ταχέως, ἐν μέσῳ μυρίων ἐναντιοτήτων καὶ ἐλλείψεων, μία Ἑλλάς, φέρουσα ἐν αὐτῇ ὅλα τὰ συστατικὰ στοιχεῖα συγχρονισμένης κοινωνίας.

Ὅ,τι καθ' ἡμέραν ζῶμεν, δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα συμπτώσεων, οὔτε τι τὸ τυχαῖον. Οὔτε μόνον ἀπλῆ συνέχεια τῶν ὄσων προηγήθησαν. Δι' ἓνα ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων, δι' ἓν ἕκαστον τῶν συμβαινόντων, ἀφεταιριαν ἀποτελεῖ ἡ συνείδησις, ἡ ἐσωτερικὴ, δηλαδή, ἐπίγνωσις τῶν ἰδίων σκέψεων, τῶν ἰδίων δυνάμεων καὶ τῶν ἰδίων πράξεων. Τοῦτο —ἡ συνείδησις— τὸ πράγματι αὐθυπόστατον, τὸ ἔχον τὴν ἔδραν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ οὐχὶ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἀποτελεῖ τὸν μέγαν ἐν τῷ βίῳ ὀδηγόν. Ἐκεῖθεν ἡ ἐκκίνησις. Διὰ νὰ φθάσωμεν ὅμως εἰς τι καθωρισμένον καὶ ἐν ἀνθρωπίνῳ, πάντοτε, μέτρῳ, πλήρες ἀποτέλεσμα, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ προηγηθῇ πλέγμα ὀλόκληρον συνδρόμων προσπαθειῶν,

ἐπὶ μέρους. Νὰ καταβληθοῦν ἐξαντλητικοὶ διαρκεῖς μόχθοι. Νὰ ἀναλωθοῦν ψυχικαί, πνευματικαὶ καὶ μυϊκαὶ καταβολαί. Νὰ συλληφθοῦν ἰδέαι, ἐξ ὧν μάλιστα, αἱ πλέον γόνιμοι, αἰφνιδιάζουσι συνήθως τοὺς πολλούς, ὡς φανταστικαὶ καὶ ὡς χίμαιραι.

Διὰ τὴν κατασταθῆναι πραγματικὸν τὸ παρόν, προηγήθησαν, εἰς ἓν ἐξακολουθητικῶς συντελούμενον γίνεσθαι, ὅλαι αἱ ὑποδηλωθεῖσαι ἐνεργητικαὶ προϋποθέσεις. Δὲν ἀρκεῖ μία κληρονομία, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, διὰ τὴν ἐπακολουθῆναι αὐτομάτως ἢ ἀξιοποιήσιν τῆς. Καὶ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, τὰ φυσικὰ πρόσωπα εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν, συνεχίζουσι, ὀλοκληρώνουσι ἢ φθείρουσι. Αὐτὰ πράττουσι. Καὶ ἀπὸ τὰς πράξεις, ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τῶν ἔργων, συντίθεται ἡ ζῶσα πραγματικότητα, ἡ ἐν ροῇ δηλαδὴ ἱστορία.

Εἶναι ἄπειρα ὅλα τὰ ἐρωτήματα, ἅτινα προβάλλουσι εἰς τὸν θέλοντα τὴν γνώρισθαι τὴν χθεσινὴν καὶ τὴν σημερινὴν Ἑλλάδα καὶ δι' αὐτῆς τὴν συλλάβην, ὅταν δὲν ἀπουσιάζῃ τὸ χάρισμα τῆς διοράσεως, τὴν διαγραφομένην αὐριανήν. Τὸ ὅτι ἐφθάσαμεν ἐκεῖ, ὅπου νῦν εὕρισκόμεθα, εἶναι τὸ δεδομένον. Πῶς ὅμως ἐφθάσαμεν ; Ὡς καθήκον καὶ ὡς ἀνάγκη προβάλλεται ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ πληροφορηθῆται τις, ἐγκύριως καὶ ὑπευθύνως, πᾶν τὸ σχετικόν. Ἐντεῦθεν, ἄγεται τις εἰς τοὺς δημιουργούς, εἰς τοὺς σκαπανεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔταμον ὁδοὺς, ἐχάραξαν γραμμὰς πορείας, διέγραψαν κατευθύνσεις. Πολύπλευρος καὶ παντοειδῆς σύνθεσις ἐνεργουσῶν δυνάμεων—ἰδοὺ ἡ ἱστορία ἐνὸς τόπου. Ἐκάστη πτυχή τῆς, εἴτε εἰς τὸ παρελθὸν ἀφορᾷ εἴτε εἰς τὸ παρόν, παρουσιάζει ἐνδιαφέρον πελώριον. Τεράστιον ἐνδιαφέρον γεννᾶται οὕτω διὰ τοὺς ταγοὺς τῆς ζωῆς, διὰ τὰς ἡγετικὰς μορφάς, διὰ τοὺς οἰκοδόμους, εἰς οἵανδήποτε σφαῖραν ἀνήκουν οὗτοι : τὴν πνευματικὴν, τὴν ἐπιστημονικὴν, τὴν τεχνικὴν, τὴν οἰκονομικὴν· εἰς τοὺς ἐμπνευσθέντας καὶ τοὺς ἐμπνεύσαντας· εἰς τοὺς θεμελιωτὰς καὶ τοὺς συνεχιστὰς· εἰς τοὺς πραγματώσαντας. Διότι—τοῦτο δὲ συνιστᾷ ἀδιαφιλονείκητον ἀλήθειαν—ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ ἐνὸς τόπου, ἀποτελεῖ τὸ στερεὸν ὑπόβαθρον τῆς ὅλης τοῦ ὑποστάσεως. Ἀναγκαῖα προϋπόθεσις πάσης ἐλευθέρως καὶ ἀνεξαρτήτου κοινωνίας ἀνθρώπων, εἶναι ἡ μία κάποια οἰκονομικὴ τῆς ὑπόστασις καὶ ἰσχὺς. Καὶ αὐτὴ προσμετρᾷ ἀκόμη καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν λαῶν καὶ τῶν Πολιτειῶν τὴν βαθμίδα.

Ἄλλο ὅτι καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας αἱ πηγαί, ἔχουσι καὶ αὐταὶ τὰς ρίζας τῶν εἰς τὸ πνεῦμα. Οὔτε ἡ φύσις, οὔτε ὁ ἔγγειος, οὔτε τοῦ ὑπεδάφους ὁ πλοῦτος κινεῖται, ἐνεργεῖ ἢ παράγει ἀφ' ἑαυτοῦ, τρόπον τινὰ αὐτομάτως. Ὑπνώττει ἀπλῶς καὶ ἀδρανεῖ, μέχρις ὅτου, τὸ ζῶν ἀνθρώπινον πνεῦμα, τὸ ἐλεύθερον, τὸ ὁποῖον «ὅπου θέλει πνεῖ»,

ἀποφασίση τὴν ζωοποίησιν καὶ τὴν ἐνεργοποίησιν. Ὅ,τι ἰσχύει διὰ πᾶσαν ἔκφανσιν δημιουργίας, ὁ αὐτὸς νόμος, αἱ αὐταὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦν εἰς τὸν καλλιτέχνην, κυβερνοῦν καὶ διέπουν, ἀπαρᾶ λᾶκτως, καὶ εἰς τὴν σφαῖραν τῆς οἰκονομίας. Καὶ ἐδῶ ἡ φαντασία, ἐμπνεομένη, συλλαμβάνει, ἔπεται δὲ ἡ πραγμάτωσις. Καὶ ἐδῶ τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀνθίστανται καὶ ἀντιμάχονται, εἶναι τὰ ἴδια. Καὶ ἐδῶ αἱ αὐταὶ ἀνησυχίαι, αἱ αὐταὶ ἀποθαρρύνσεις, αἱ αὐταὶ ἀποκαρδιώσεις. Καὶ ἐδῶ οἱ πολλοὶ μάχονται, οἱ πλείστοι ἠττῶνται, νικοῦν δὲ οἱ ἐκλεκτοί.

Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐθεμελίωσε τὸ νεώτερον Ἑλληνικὸν Κράτος. Ἄλλοι, πρὸ αὐτοῦ, συνετήρησαν τὸ Ἑλληνικόν. Ἄλλοι, μετ' αὐτόν, τὸ ἐμεγάλυνον. Καὶ ἄλλοι τὸ ἐγγύαντων. Οὕτω, προήλθε, διεμορφώθη καὶ ὑπάρχει ἡ Ἑλληνικὴ ζωὴ τῆς σήμερον. Ὁ κρυπτὸς καὶ μέγας πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος. Ἡ σύστασις αὐτῶν τούτων τῶν Ἑλλήνων, ἀπεκαλύφθη καὶ κατ' ἐξακολουθήσιν ἀποκαλύπτεται. Περὶ τὸν πλοῦτον τοῦτον, περὶ τὰ φυσικὰ πρόσωπα, τῆς ἐνεργείας τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ οὗτος ἔκφρασις καὶ καρπὸν, ἡ ἐνημέρωσις καὶ ἡ πληροφόρησις ἔμεινεν ἑλλιπής, πτωχὴ καὶ ὑποτυπώδης.

Ὅχι τόσο, διότι ἑλλείπουν τὰ γραπτὰ στοιχεῖα. (Τοῦτο θὰ ἦτο καὶ ἀφύσικον, εἰς Χώραν, ὅπου τὸ πάθος τῆς ὑστεροφημίας δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ εἶναι ἐνεργὸν καὶ ζῶν καὶ ὅπου γράφουν οἱ πάντες καὶ περὶ πάντων). Μᾶλλον, διότι τὰ στοιχεῖα αὐτά, πλὴν τοῦ ὅτι δὲν ἀνταποκρίνονται, πάντοτε, αὐστηρῶς πρὸς τὴν ἀντικειμενικὴν ἀλήθειαν, εὐρίσκονται, εἰς ἐπίμετρον, διεσπαρμένα εἰς σελίδας λησμονημένων ἐντύπων καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι προσιτὰ μόνον εἰς τοὺς ἀναδιφετὰς καὶ εἰς τοὺς ἐρευνητὰς τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ τῶν ἀρχείων.

Ἐνῶ δὲν σπανίζουσι αἱ ἀξιόλογοι μονογραφίαι, ἀλλὰ καὶ περιοδικαὶ τινες, ἡμερολογιακοῦ χαρακτήρος, ἀνασκοπήσεις τῆς πορείας τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως τοῦ τόπου, δὲν ἔχομεν μίαν, ἔστω συνοπτικὴν, συστηματικὴν ὅμως, ἐξιστόρησιν τῆς ἀνοδικῆς πορείας τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Βασιλείου. Ἐτι πτωχότεραι εἶναι αἱ γνώσεις μας, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ πρόσωπα τῶν σκαπανέων καὶ τῶν οἰκοδόμων τῆς οἰκονομίας. Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἐργάτας τοῦ λόγου, τοῦ χρωστήρος, τῆς σμίλης, τῶν ὁποίων ἡ μικρὰ ἢ μεγάλη προσφορὰ σφραγίζεται πάντοτε μὲ τὰ ὀνόματά των, τὴν μνήμην τῶν ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς οἰκονομίας δημιουργῶν καταβροχθίζει ἡ λησμοσύνη. Οἱ πρῶτοι ἔχουσι τὸ προνόμιον νὰ διατηροῦνται αἱ προσφοραὶ των ἀναλλοίωτοι, μαρτυροῦσαι μόναι καὶ χωρὶς τὴν συνοδείαν σχολίων καὶ ἐρ-

μνηειῶν, περὶ τοῦ δημιουργοῦ των. Τῶν δευτέρων, ἀκόμη καὶ ὅταν — πρᾶγμα σπανιώτατον— ἔχη διατηρηθῆ καὶ διασωθῆ, αὐτούσιον ἢ περιπίπου, τὸ δημιούργημα, ὅταν δηλαδή δὲν τὸ ἔχουν ἀλλοιώσει αἱ ἐπεκτάσεις, αἱ προσθήκαι, ἔστω ὅτε καὶ αἱ σμικρύνσεις καὶ αἱ διαστολαί, αἱ ἐπιχώσεις ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου, πολλάκις δὲ καὶ τῶν κριτηρίων ἢ νόθευσις καὶ ὅταν δὲν ἐπικλώθουν τελείαν λήθην τῆς μνήμης, παραποιοῦν καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν μαρτυρίαν τοῦ περισωθέντος ἔργου.

Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν λεξικογραφίαν, τὴν, ἄλλως, πᾶν ἄλλο ἢ ἐνδεῆ, οἱ οἰκονομικοὶ δημιουργοὶ καὶ περιωρισμένως καὶ πλημμελέστατα βιογραφοῦνται.

Πρόκειται περὶ μιᾶς ἀδικίας καὶ ἐνὸς κενοῦ. Ἀδικίας καὶ κενοῦ, εἰς ἐπανάρθωσιν καὶ κάλυψιν τῶν ὁποίων, ἀποβλέπει τὸ προκείμενον *Μέγα Ἑλληνικὸν Βιογραφικὸν Λεξικόν*, τῆς «Βιομηχανικῆς Ἐπιθεωρήσεως».

Οἱ ἐπωμιζόμενοι τὸ ἔργον, ἀντιλαμβάνονται καλῶς τὰς δυσχερείας, πρὸς τὰς ὁποίας ἔχουν ν' ἀντιπαλαίσουν. Γνωρίζουν, ὅτι δὲν θ' ἀρκέσῃ ἡ σχετικῶς, κάπως, εὐχερῆς ἀναδιφητικὴ καὶ ἀποδελτιωτικὴ ἔρευνα καὶ ἐνημέρωσις, διὰ νὰ δοθῆ, ἐν τῷ μέτρῳ πάντοτε τοῦ ἀνθρωπίνως ἐφικτοῦ, μία πεπληρωμένη βιογράφησις, τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἡρώων τοῦ ἑλληνικοῦ οἰκονομικοῦ γίνεσθαι, ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας — ὡς καὶ πρὸ αὐτῆς— καὶ ἐντεῦθεν. Θ' ἀπαιτηθῆ τὸ ἄλλο, τὸ ἐξόχως δύσκολον : Ἡ ἀνιχνευτικὴ ἀναζήτησις πολλῶν ἀφανῶν, τοὺς ὁποίους ἠδίκησαν αἱ περιστάσεις, ἡ ἄγνοια καὶ ἡ λήθη. Θὰ χρειασθῆ καὶ κάτι ἀκόμη ἐπὶ πλέον, δυσκολώτερον δέ, ἢ ἐπανεκτίμησις καὶ ἢ ἐπαναξιολόγησις προσφορῶν καὶ συμβολῶν, ἀντικειμενικὴ καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἀκριβολόγος.

Ἐπιθυμία μας εἶναι, διὰ τῆς σκιαγραφήσεως τῶν *φυσικῶν προσώπων*, τὰ ὁποῖα καθ' οἰονδήποτε τρόπον συνέβαλον εἰς τὴν οἰκονομικὴν δημιουργίαν καὶ τῆς χρονογραφικῆς ἀναφορᾶς εἰς τὰ συναφῆ πρὸς τὴν δρᾶσιν τούτων γεγονότα, νὰ δώσωμεν, ὑπὸ μορφὴν ὠλοκληρωμένην, κατὰ τὰ ἀνθρώπινα πάντοτε μέτρα, καὶ ἀρτιωμένην, τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας τῶν νεωτέρων χρόνων. Τὸ ἔργον τοῦτο θὰ συνδέσῃ τὸ παρελθὸν μὲ τὸ παρόν, θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν οἰκοδόμησιν παραδόσεως. Ὅσοι προὔπηρξαν καὶ ὅ,τι προὔπηρξε, θὰ συνδεθοῦν μὲ τὴν σημερινὴν ζῶσαν πραγματικότητα καὶ μὲ τοὺς σημερινὸν ζῶντας καὶ δρῶντας δημιουργοὺς καὶ συντελεστὰς τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Μὲ τοὺς δημιουργοὺς καὶ συντελεστὰς, τοὺς συνδεομένους καθ' οἰονδήποτε τρόπον μὲ τὴν οἰκονομίαν μας, τόσον τοὺς ἐντός, ὅσον καὶ τοὺς πέραν τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἐξέχοντας καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς, βεβαίως, χωρὶς παρασιώπη-

σιν ὅμως καὶ τῶν ἄλλων, εἰς τοὺς ὁποίους περιστατικά, συνθήκαι, ἀ-
πρόοπτα, ἀτυχίαι ἢ ὁ θάνατος, δὲν ἐπέτρεψαν νὰ φέρουν εἰς πέρας καὶ
νὰ ἐμφανίσουν ἔργον τετελεσμένον. Ἡ ἱστορία δὲν εἶναι μόνον τὰ ἔρ-
γα τῶν ἐπιφανῶν. Καὶ οἱ ἱστοριογράφοι συνήθως λησμονοῦν αὐτὴν
τὴν ἀλήθειαν, παραμερίζοντες συχνὰ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπρόφθα-
σαν ἢ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐνδύσουν, εἰς ἔργα, τὰς ἐμπνεύσεις των, ἐνῶ
ὑπερυψοῦν πολλάκις τοὺς πραγματώσαντας ιδέας καὶ ἐμπνεύσεις δα-
νειούς.

Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου θὰ προσπαθήσῃ νὰ καινοτομήσῃ τὸ
Μέγα Ἑλληνικὸν Βιογραφικὸν Λεξικόν.

Γνωρίζομεν, ὅτι ἐπιχειροῦμεν ἔργον, τοῦ ὁποίου δὲν προσφέρον-
ται, ἐξ ὧσων ἔχομεν ὑπ' ὄψει μας, πρότυπα, ὄχι εἰς τὴν Ἑλλάδα μόν-
νον, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς ἄλλας Χώρας. Καὶ ἐν ὄψει τῆς λεπτομερείας αὐ-
τῆς, τὸ ἐγχείρημα λαμβάνει χαρακτῆρα τολμήματος. Χωροῦμεν, ἐν
τούτοις, μετ' ἐλπίδων, ἐπὶ τὸ ἔργον, στηριζόμενοι εἰς τὴν εὐμενῆ ἀπή-
χισιν, ἧς ἔτυχεν, εἰς εὐρύτατα στρώματα τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ,
ἢ ἀναγγελία του.

Ἀθήναι, Ἰανουάριος 1958



ΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΑΙ ΕΙΣ ΑΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Τὸ ὀρθόδοξον σύστημα τῆς συντάξεως ἐνὸς Λεξικοῦ εἶναι, βεβαίως, ἐκεῖ-
νο, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ ὀνόματα προσώπων, πραγμάτων, τόπων, ἐννοιῶν, ἔργων,
καταχωρίζονται κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν. Διὰ τὸ ἐν ὄψει ὁμῶς ΜΕΓΑ ΕΛΛΗ-
ΝΙΚΟΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ καὶ κατόπιν ἐνδελεχοῦς μελέτης, ἐκρί-
θη σκοπιμότερον καὶ προσφορότερον νὰ ἀκολουθηθῇ ἴδιον, ἀδέσμευτον, σύστη-
μα. Τοῦτο προεκρίθη διὰ πλείους τοῦ ἐνὸς λόγους. Κυρίως ὁμῶς, διότι σημαν-
τικὸς ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ σκιαγράφησιν προσώπων, ἀσχέτως τοῦ βαθμοῦ τῆς προσ-
φορᾶς αὐτῶν εἰς τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν πρόοδον τῆς Ἑλλάδος, παρήλθεν, εἴτε χωρὶς
σχεδὸν νὰ καταλειφθοῦν περὶ αὐτῶν στοιχεῖα ἱκανὰ διὰ τὴν σύνθεσιν τῆς βιο-
γραφίας των, εἴτε διότι τὰ ὑπάρχοντα τοιαῦτα τυγχάνουν ἑλλειπῆ ἢ πεπλανημέ-
να, ὥστε νὰ παρίσταται ἀνάγκη ἀναθεωρήσεως, συμπληρώσεως ἢ καὶ ἐξ ὑπαρ-
χῆς ὄλως ἀνασυντάξεώς των, διὰ νέων ἀναδιφάσεων ἢ, ἐν πάσῃ περιπτώσει,
ἐλέγχου καὶ ἐπιβεβαιώσεως τῶν γραπτῶν ἢ διασταυρώσεως τῶν προσφερομέ-
νων προφορικῶν πηγῶν.

Διὰ ν' ἀναζητηθοῦν, ἀνευρεθοῦν καὶ μελετηθοῦν ὅλα τὰ πρόσωπα, τὰ δικαι-
σύμενα μερίδος, μικρᾶς ἢ μεγάλης, εἰς τὰς δέλτους τοῦ Λεξικοῦ—ἐπιστήμο-
νες, πολιτικοί, τεχνικοί, βιομήχανοι, δημόσιοι λειτουργοί, ἔμποροι, τραπεζί-
ται ἢ τραπεζικοί, ναυτιλλόμενοι, πρωτοπόροι καλλιερῆται κ.λ.—θ' ἀπητεῖτο
μακρότατος χρόνος, ἴσως καὶ δεκάδων ἐτῶν. Μόνον μετὰ προκαταβολικὴν συν-
αγωγὴν καὶ συγκέντρωσιν ὀλοκλήρου τοῦ ὕλικου τούτου θὰ ἦτο ἐφικτὴ ἢ κατ'
ἀλφαβητικὴν σειρὰν κατάταξις, χωρὶς καὶ πάλιν ν' ἀποκλεισθῇ τελείως ὁ κίνδυ-
νος ἀμαρτημάτων, παραλείψεων ἢ διαφυγῶν. Οὕτω θὰ προέκυπτεν, ἀναποφεύ-
κτως, διὰ τὴν ἀναπλήρωσιν τῶν κενῶν, ἢ ἀνάγκη συνεχῶν ἐκτάκτων καὶ συμ-
πληρωματικῶν ἐκδόσεων, καταλήγουσα πάλιν εἰς τὸ ἴδιον περίπου ἀποτελεσμα,
εἰς τὴν παραβίασιν δηλονότι τῆς παραδεδεγμένης ἀλφαβητικῆς τάξεως.

Ἔθεν, ἐν ὄψει τοῦ ἀνεφίκτου, τὸ ὁποῖον, σημειωτέον, ὡς πρὸς τὸ κεφάλαι-
ον τοῦτο δὲν ἰσχύει μόνον διὰ τοὺς παλαιότερους, ἀλλὰ καὶ διὰ πλείστους τῶν
ἐγγυτέρων, ἴσως δὲ καὶ τῶν συγχρόνων καὶ δεδομένου ὅτι ἐθέσαμεν ὡς προε-
χοῦσας προϋποθέσεις τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν πληρότητα, κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως
δυνατὸν πάντοτε, προεκρίναμεν τὸν παραμερισμὸν, χάριν αὐτῶν, τῆς ἀλφαβη-
τικῆς τάξεως, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ θυσία τοῦ τύπου θ' ἀντισταθμίζεται δαφιλῶς
ἐκ τοῦ κέρδους τῆς οὐσίας, ἤτοι τοῦ περιορισμοῦ εἰς τὸ ἐλάχιστον τῶν ἀτελειῶν,
τῶν ἀνακριβειῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν παραλείψεων.

ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΑΝΤΕΣ ΑΛΛΟΓΕΝΕΙΣ

Κατεβλήθη προσπάθεια, ὅπως, πλὴν τῶν Ἑλλήνων τὸ γένος, περιληφθῶ-
σιν εἰς τὸ Μέγα Ἑλληνικὸν Βιογραφικὸν Λεξικὸν καὶ οἱ δημιουργικῶς ἐν τῇ χώ-
ρᾳ μας δράσαντες καὶ εὐδοκίμησαντες ἀλλογενεῖς, εἴτε οὗτοι, ἐν τῇ παρόδῳ τῶν
χρόνων, ἀφομοιωθέντες, ἐξελληνίσθησαν, εἴτε διετήρησαν τὴν ἐθνικότητά των.
Τοῦτο, πιστεύομεν, ὅτι ἀποτελεῖ ἀπόδοσιν στοιχειώδους φόρου τιμῆς πρὸς ἄν-
δρα, εἰς τοὺς ὁποίους μένει ὀφειλέτης ὁ Τόπος μας.

ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟ ΤΟΥ 1830

Εἰς τὸ ἀνὰ χεῖρας ἔργον περιλαμβάνονται ἐπίσης, πλὴν τῶν ἀπὸ τοῦ 1830 καὶ ἐντεῦθεν δημιουργῶν, καὶ οἱ Ἕλληρες ἐκεῖνοι, οὔτινες, ἀναδειχθέντες πρὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας μας, ἀναδειχθέντες μάλιστα ὑπὸ ἰδιαιτέρως δυσκόλῳ καὶ ἀντιξέοντι συνθήκῃ, ἰδίᾳ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ ἢ εἰς τὰ ξενοκρατούμενα ἐδάφη τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς, κατώρθωσαν ὄχι μόνον νὰ διατηρήσουν ἀλώβητον τὸ Ἑλληνικόν, ἀλλὰ καὶ ἐπέτυχον νὰ προετοιμάσουν τὸ ἔδαφος διὰ τὰς ἐξορμήσεις τοῦ Γένους καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΥΡΕΤΗΡΙΩΝ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ, εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος τόμου θὰ εὔρη ὁ ἀναγνώστης, συντεταγμένον κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν, κύριον εὑρετήριον τῶν βιογραφουμένων, καθὼς καὶ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ σχετικὰ κείμενα ἐτέρων προσώπων. Καὶ διὰ μὲν τὰ ὀνόματα τῶν βιογραφουμένων χρησιμοποιοῦνται, πρὸς διάκρισιν, στοιχεῖα ἐντονότερα, διὰ δὲ τὰ ἀπλῶς ἀναφερόμενα, στοιχεῖα συνήθη. Οὕτως, ὁ κάτοχος τοῦ πρώτου τόμου δύναται νὰ γνωρίζῃ κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν τὰ ὀνόματα τῶν βιογραφουμένων ἢ τῶν ἀναφερομένων εἰς βιογραφίας ἄλλων, καὶ νὰ ἀνευρίσῃ εὐχερῶς τὴν ἐπιθυμητὴν σελίδα ἢ τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον παρεμπιπτότως γίνεται μνεία τοῦ ὀνόματος ἐτέρου προσώπου.

Πρὸς περαιτέρω διευκόλυνσιν τῶν ἀναγνωστῶν, εἰς τὸ τέλος τοῦ πέμπτου τόμου θὰ περιλαμβάνονται, κατὰ τὴν ὡς ἄνω μέθοδον καὶ κατὰ ἐξ ὑπαρχῆς ἀλφαβητικὴν τάξιν, τὰ ὀνόματα τῶν βιογραφουμένων ἢ ἀναφερομένων εἰς ἅπαντας τοὺς ἐκδοθέντας τόμους, μὲ τὰς σχετικὰς ἐπεξηγήσεις, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τόμον καὶ τὴν σελίδα (π.χ. τόμος Α, σελὶς 650 ἢ τόμος Ε, σελὶς 98). Τοῦτ' αὐτὸ θὰ ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς τοὺς ὑπολοίπους τόμους, μέχρι τέλους τοῦ ἔργου. Οὕτως, εἰς τὸν τελευταῖον τόμον θὰ περιλαμβάνεται πλήρης, κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν, εὑρετήριον ὄλων τῶν βιογραφουμένων ἢ μνημονευομένων εἰς ὅλους τοὺς τόμους προσώπων.

ΚΑΙ ΕΠΙΤΟΜΟΝ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΩΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

Ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω, περαιομένου τοῦ ἔργου, θὰ ἐκδοθῇ καὶ ἐπίτομον, ἐπιτραπέζιον, εὐχρηστον Λεξικόν, κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν συντεταγμένον, μὲ τὰ βασικὰ στοιχεῖα ἐκάστου βιογραφουμένου ἢ μὲ τὸ ὄνομα παντὸς ἐν συναφείᾳ ἀναφερομένου καὶ μετὰ παραπομπῆς, διὰ πληρεστέραν μελέτην, εἰς τὸν τόμον καὶ τὴν σελίδα, ὅπου εὐρίσκειται κατακεχωρισμένη ἢ ἐκτενεστέρα βιογραφία.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Πλὴν τοῦ βασικοῦ εὑρετηρίου ὀνομάτων τοῦ πρώτου, τοῦ δευτέρου, τῶν ὑπολοίπων καὶ τοῦ τελευταίου τόμου καὶ πλὴν τοῦ ἐπιτόμου Λεξικοῦ, εἰς ἕκαστον τόμον, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἐπιτραπέζιον ἔκδοσιν, θὰ περιλαμβάνονται καὶ ἐιδικότερα συμπληρωματικὰ εὑρετήρια, διευκολύνοντα πλήρως τὸν κάτοχον τοῦ ἔργου. Οὕτω θὰ ὑπάρχουν, συντεταγμένα κατὰ σειρὰν ἀλφαβητικὴν ἢ κατὰ τάξιν χρονολογικὴν, εὑρετήρια τόπων, πραγμάτων, γεγονότων, ὀργανισμῶν, ἐπιχειρήσεων, ἔργων, ἰδρυμάτων, χρονικῶν περιόδων κ.λ., εἰς τὸ ὅσον ὥστε νὰ λύεται, κατὰ τὸ δυνατόν, πᾶσα ἀπορία τοῦ ἀναγνώστου καὶ νὰ παρέχεται τελεία ἢ πληροφόρησις του.